

8. fejezet

A KERT

Természeti környezetünk keresztyén szemmel

1. A KÖVETKEZŐ MODULOKHOZ KAPCSOLHATÓ

Téma	Modul	Kapcsolódási pontok
Padlás	<p>Ószövetségi bibliaismeret, alapmodul – Isten szövetséget köt a népével</p> <p>Etika alapmodul – A keresztyén élet alapkérdései</p> <p>Etika kiegészítő modul – Napjaink etikai kihívásai</p> <p>Az öt tekercs üzenete – Isten jelen van az élet eseményeinél</p>	<p>Teremtéstörténet</p> <p>Ki az én felebarátom?</p> <p>Etika és környezetvédelem</p> <p>Prédikátor könyve: az élet értelme</p>

2. A TÉMA, KOROSZTÁLY KIJELÖLÉSE

Korosztályi ajánlás: 11–12. évfolyam

3. HÁTTÉRANYAG A TANÁRI MAGYARÁZATHOZ

3.1. Teológiai háttér

A Biblia nagy történetét végigkísérik a kertek, az emberi emlékezet előtti idő hitvallásaként a bibliai őstörténet a világ megteremtése után az Éden kertre („a derű kertje”) irányítja figyelmüket, közepén a jó és gonosz tudásának a fájával.¹ A Biblia utolsó fejezeteiben pedig, a Jelenések könyve 22. fejezetében, az új Jeruzsálem mennyei víziója jelenik meg, melyben a paradicsom kertjének közepén az élet fája áll: „*a város főútjának közepén, a folyó két ága között van az élet fája, amely tizenkétszer hoz termést, minden egyes hónapban megadja termését, és a fa levelei a népek gyógyítására szolgálnak.*” (Jel 22,2)²

A teremtéstörténetben kétféle olvasattal találkozunk: míg a papi iratban az ember teremtettség fölé helyezett feladattal („uralkodjon”), addig a másik elbeszélésben az ember a teremtett világ részese-ként („művelje és őrizze”) jelenik meg és kap nagyobb hangsúlyt.³ A jahvista őstörténeti hangsúlyban Isten úgy jelenik meg mint „kertész”, aki a földből vétetett emberre a föld gondozását bízta.⁴ Ebben az elbeszélésben hangsúlyos a földközelség és a bűneset után is megmarad ez a megbízás, de a paradicsomi állapot az „arany idők” már elmúltak, ide már csak visszavágyhat az ember.⁵ Verjétkkel kell megküzdeni kenyeréért, s bár Isten folyamatosan jelen van népe életében, a Vele való közvetlen kapcsolat már nem olyan természetes és magától értetődő, mint az az emberiség őstörténetének hajnalán volt.

Hogyan látszik a teremtett világ a keresztyén világszemléleten keresztül? Része vagyunk a világ az ökoszisztémájának: együtt lélegzünk az élőlényekkel és minden élőlény a maga szintjén küzd lét- és fajfenntartásért. A vírustól kezdve, a meggyfán át az emberig, minden élőlénynek van növekedési „kódja”, amit követve fejlődik.⁶

¹ Bahnson, Fred – Wirzba, Norman: Making Peace with the Land – God’s Call to Reconcile with Creation, Downer Grove, IVP Books, 2012, 17. p.

² A keresztyén nagy elbeszélés (meta-történet) gondolati ívét lásd bővebben: Bartholomew, Craig G. – Goheen, Michel W.: A nagy történet – Hogyan találjuk meg a küldetésünket a Biblia elbeszélésében? Budapest, Kálvin Kiadó, 2018, 18. p.

³ Wolff, Hans Walter: Az Ószövetség antropológiája, Budapest, Harmat Kiadó, 2003, 122. p.

⁴ Fick, Gary W.: Food, Farming, and Faith, New York: State University of New York Press, 2008, 17. p.

⁵ O’Connor: Genesis 1–25A, 47. p.

⁶ Ez emberi epigenetikához lásd: Piaget, Jean: Biology and Knowledge. Chicago: University of Chicago Press, 1971, 81. p.

Kálvin pedig a teremtett világot Isten dicsősége színházának nevezi.⁷ Számára ez a kép az ógörög drámák világát idézi, melyben úgy jelenik meg Isten mint aki a színdarab főszereplője.⁸ A természet, teremtett világ a díszlet, a teremtett lények az emberrel együtt pedig a kórus, amely visszhangozza Isten dicsőségét: „Az emberek egy kórus részei egy hatalmas zenekarban, amelyben a szélben susogó fák a húros hangszerek, a farkasok és prérifarkasok adják a rézfúvósok hangos szolamát, az ütősök között a bálnák ugrálva és elefántok masírozva ütik a ritmust, a fekete rigók és a verebek pedig pikolókkal és fuvolákkal magasan a többi szolam fölött énekelnek. Ebben a sokszínű dicsőítő közösségben helyet kapnak az angyalok is. A Zsoltároknak ez a „sokfajúság” ad sajátos és ünnepi jelleget Isten dicsőítésének és szolgálatának.”⁹

Isten az első mozgató, Ő az, Aki életet lehel minden élőlénybe és a teremtett világ pedig magában hordozza azt a vágyat, hogy betöltse hivatását, visszhangozza Isten dicsőségét, kapcsolatba kerüljön teremtőjével, és az Ő dicsőségére éljen. Ebben a kórusban együtt vagyunk minden élőlényvel, ahogy Assisi Ferenc írja a Naphimnuszban: „Dicsérjétek és áldjátok énuramat és mondjátok neki köszönetet és szolgáljátok őt nagy alázatossággal.”¹⁰ Ebben a theatrum mundi-ban fontos szerep jut a színpadnak és a színpadi díszletnek, hiszen eredeti formájában az is Isten teremtő erejét dicséri. A világ formálásában, a kert gondozásában az embernek társszerepet adott Isten: adjon nevet az állatoknak, művelje és őrizze a teremtett világot. Amíg Isten a semmiből, addig az ember a teremtett világból teremt. Ha tovább gondoljuk ezt a képet, az ember egyrészt kórustag, ugyanakkor ezen túl a „díszletek” karbantartásában is van feladata.

A természethez való viszony protestáns olvasata kapcsán McGarth a következőt ajánlja: „Egyáltalán nem világos, hogy miért van szükség a „tudományos ismeretekre” a táj megfelelő megértéséhez. Tegyük fel, hogy egy völgyben állok, amelyből nagyszerű kilátás nyílik hegyekre, erdőkre, patakokra és számomra mindez gyönyörű. Vajon pontosan tudnom kell-e, hogy milyen fák vannak az erdőben, hogy megtapasztaljam ezt a szépséget? Tudnom kell-e a hegyek geológiai történelmét, hogy megrendülést érezhessek? Nem. A szépségről alkotott benyomásomat a táj egésze idézi elő, nem pedig az egyes alkotóelemekről szóló részletes információk. Ez együttes élmény, nem csupán az egyes alkotóelemek összessége. Vitatható, hogy a tudomány segíthet-e valami teljesebb elérésében, racionális megfontolást és értékelést hozzá téve ehhez az alapvetően esztétikai élményhez.”¹¹

A szemlélődés és hálaadás, a mindennapi csodák észrevétele, a kis dolgokért való öröm – bár látszólag nem jelentős, hiszen nem nagy cselekedetek végrehajtásáról és embert próbáló ügyek vállalásáról van itt szó – fontos része lehet az Istennel megélt kapcsolatnak és nulladik lépése lehet a teremtett világért tett felelős lépéseknek.¹²

⁷ A „színház” szó hétszer fordul elő Kávin Institutio-jában és tucatszori prédikációiban, illetve bibliai (Genezis, Ézsaiás, Zsoltárok) kommentárjaiban. lásd: Lane, Belden C.: *Ravished by Beauty – The Surprising Legacy of Reformed Spirituality*, Oxford, Oxford University Press, 2011, 60. p. A kultúránk történetében számos helyen találkozunk azzal a hasonlattal, hogy „színház az egész világ” Kálvinnál azonban ez mást jelent mint Shakespeare-nél, vagy Seneca-nál. Shakespeare, W., *Vízkereszt, vagy amit akartok*, Budapest: Európa, 1984. p. vö: Christian, Lynda G.: *Theatrum Mundi: The History of an Idea*, New York, Garland Publishing, 1987.

⁸ Lane: *Ravished by Beauty*, 68. p.

⁹ Lane: *Ravished by Beauty*, 87. p.

¹⁰ „Dicsérjétek és áldjátok énuramat és mondjátok neki köszönetet és szolgáljátok őt nagy alázatossággal.” lásd: Pál József: *Assisi Szent Ferenc Istendicsérete – fordítás és értelmezés*, in: *Tiszatáj* – LV. évf. 12. sz., 2001. december, 67–76, 73. p.

¹¹ McGarth: *Re-Imagining Nature*, 166. p.

¹² A Csendes Kertek Mozgalmát 1992-ban egy anglikán pap, Philip Roderick indította útjára és mára több mint 300 ilyen kert van a világ számos pontján. <https://quietgarden.org/>

Forrás és további gondolatok a témáról:

SIBA Balázs: Hétfőtől szombatig: Lelki rítusok és spiritualitás a mindennapokban, Budapest, Kálvin Kiadó, 2022, 153–174.

Felhasznált irodalom:

Bahnson, Fred – Wirzba, Norman: Making Peace with the Land – God’s Call to Reconcile with Creation, Downer Grove, IVP Books, 2012. ISBN-10: 9780830834570

Bartholomew, Craig G. – Goheen, Michel W.: A nagy történet – Hogyan találjuk meg a küldetésünket a Biblia elbeszélésében? Budapest, Kálvin Kiadó, 2018. ISBN: 9789635584116

Christian, Lynda G.: Theatrum Mundi – The History of an Idea, New York, Garland Publishing, 1987. ISBN-13: 978-0824084257

Fick, Gary W.: Food, Farming, and Faith, New York: State University of New York Press, 2008. ISBN 978-0-7914-7384-9

Lane, Belden C.: Ravished by Beauty – The Surprising Legacy of Reformed Spirituality, Oxford, Oxford University Press, 2011. ISBN-10: 0199755086

McGrath, Alister E.: Re-Imagining Nature – The Promise of a Christian Natural Theology, Oxford, Wiley – Blackwell, 2017. ISBN-10: 1119046351

O’Connor, Kathleen: Genesis 1–25A, in: Smyth & Helwys Bible Commentary, Macon, Smyth & Helwys Publishing, 2018. ISBN-10: 1641730714

Pál József: Assisi Szent Ferenc Istendicsérete – fordítás és értelmezés, in: Tiszatáj – LV. évf. 12. sz., 2001. december, 67–76.

Piaget, Jean: Biology and Knowledge, Chicago: University of Chicago Press, 1971. ISBN 10 0226667758

Wolff, Hans Walter: Az Ószövetség antropológiája, Budapest, Harmat Kiadó, 2003. ISBN 963-9148-53-9

4. ÓRATERV/JAVASLATOK

4.1. A szerzők által javasolt felosztás

Alapvetően egy órát terveztünk a témához, de a csoport igényei és lehetőségei szerint lehet tovább építeni és megerősíteni az itt tanultakat.

4.2. Az óra cél- és feladatrendszere

Kognitív cél: Annak a felismertetése, hogy felelősségünk van a teremtett világ iránt.

Affektív cél: A teremtett világra való rácsodálkoztatás.

Pragmatikus cél: Isten közelségének a megtapasztaltatása a teremtett világ csodái által, és ehhez kapcsolódóan a diákok felelősségtudatának felébresztése/megerősítése.

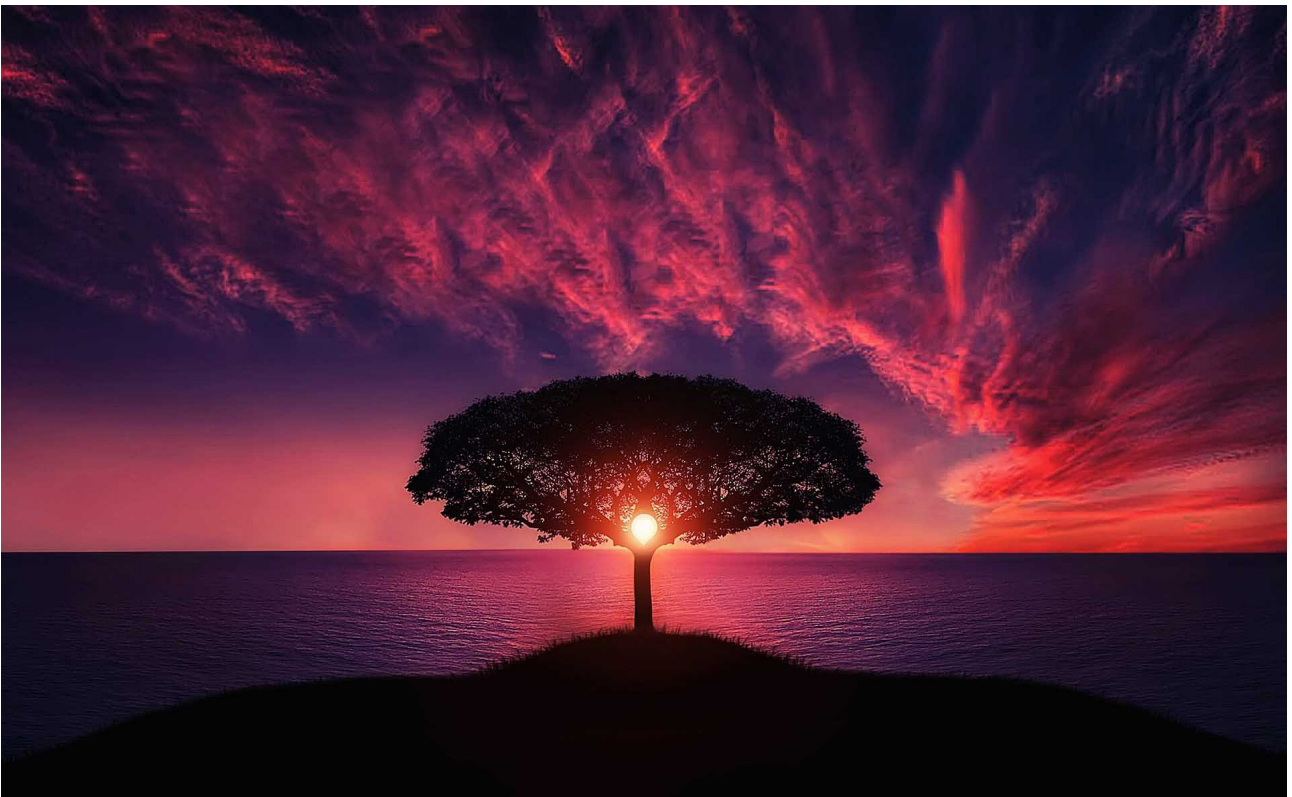
Idő tartam	Az óra fő része	Feladat	Taneszköz, célhoz való kapcsolódás, megjegyzés
10 perc	Hogy vagy? kör	Válassz egy olyan képet, ami most a leginkább kifejezi, hogy hogy érzed magad! Mutasd be a képet és mondd el, miért azt választottad!	Olyan fényképeket válogassunk össze, akár kivetítve vagy nyomtatva, amiken a természet különböző arca jelenik meg. Ember ne legyen a képeken! 17. sz. melléklet – Hívóképek: természet
4 perc	Téma bevezetése	A mai órán a figyelmünket a teremtett világ felé fordítjuk. Rengeteg szépséget és csodát rejt, amit Isten számunkra megalkotott. Minden mindennel összefügg, kihat egymásra és működésének köszönhetően van még élet a bolygónkon. Gyakran elfelejtjük, hogy kinek tartozunk köszönettel ezért és nem értékeljük, becsüljük meg, amit megkaptunk Istentől. A mai órán felidézünk mindezt.	
7 perc	Feladat	Felmérés készítése a következő kérdésekkel: <ul style="list-style-type: none"> • Ki az, aki szereti a természetet? • Ki szokott rendszeresen túrázni? • Mi volt a legemlékezetesebb élményed a természetben? • Hogyan hat rád, ha kimész a kertbe/udvarra/ az erdőbe? • Idézz fel magadban egy nagyon szép természeti képet, aminek részese voltál, és mondd ki/írd fel a táblára az első dolgot, ami eszedbe jut! 	Ezt lehet valamilyen digitális eszközzel is. Pl.: mentimeter
5 perc	Tanári magyarázat	<ul style="list-style-type: none"> • Kálvin a teremtett világot Isten dicsősége színházának nevezi • „Az emberek egy kórus részei egy hatalmas zenekarban, amelyben a szélben susogó fák a húros hangszerek, a farkasok és prérifarkasok adják a rézfúvósok hangos szólamát, az ütősök között a bálnák ugrálva és elefántok masírozva ütik a ritmust, a feketerigók és a verebek pedig pikolókkal és fuvolákkal magasan a többi szólam fölött énekelnek. • De erről beszél a Zsolt 19,1–7 is. Olvassuk el együtt! 	Itt jól lehet kapcsolódni az Ószövetségi alapmodulban a teremtéstörténet anyagához vagy a Dogmatika alapmodulban az általános kijelentés témájához.
8 perc	Beszélgetés	<ul style="list-style-type: none"> • Milyenek mutatja be ez a „színház”, a teremtett világ Istent? • Hol lenne az ember helye ebben a „kertben” az idézet szerint? Ez hogyan valósul meg? • Mire figyelmeztet bennünket akár az Ige, akár Kálvin tanítása? 	Itt nem lehet belemenni a környezetszennyezés, a teremtett világ pusztításának részleteibe. Arra érdemes egy külön órát szánni, de mindenképp hangozzon el, hogy nagy az ember felelőssége ezen a téren! Nagyon sok múlik rajtunk.
4 perc	Feladat	1. Ültessünk, vessünk!	Ha az iskolaudvar ad lehetőséget, akkor kint egy részt takarítsunk ki, és ültessünk vagy vessünk valamit! (Időigényesebb feladat.) Ha erre nincs lehetőség, érdemes bevinni egy virágtartót földdel és együtt pár tő egyszerűbb (árvácska, vinka, stb), de szép virágot beültetni, amit a csoport fog ápolni.
7 perc	Befejezés, imádság	Az óra lezárásaként hallgassátok és nézzétek meg a következő videót! Creations Call	Videó linkje: https://www.youtube.com/watch?v=TzU-K_PrL7s

További ötletek

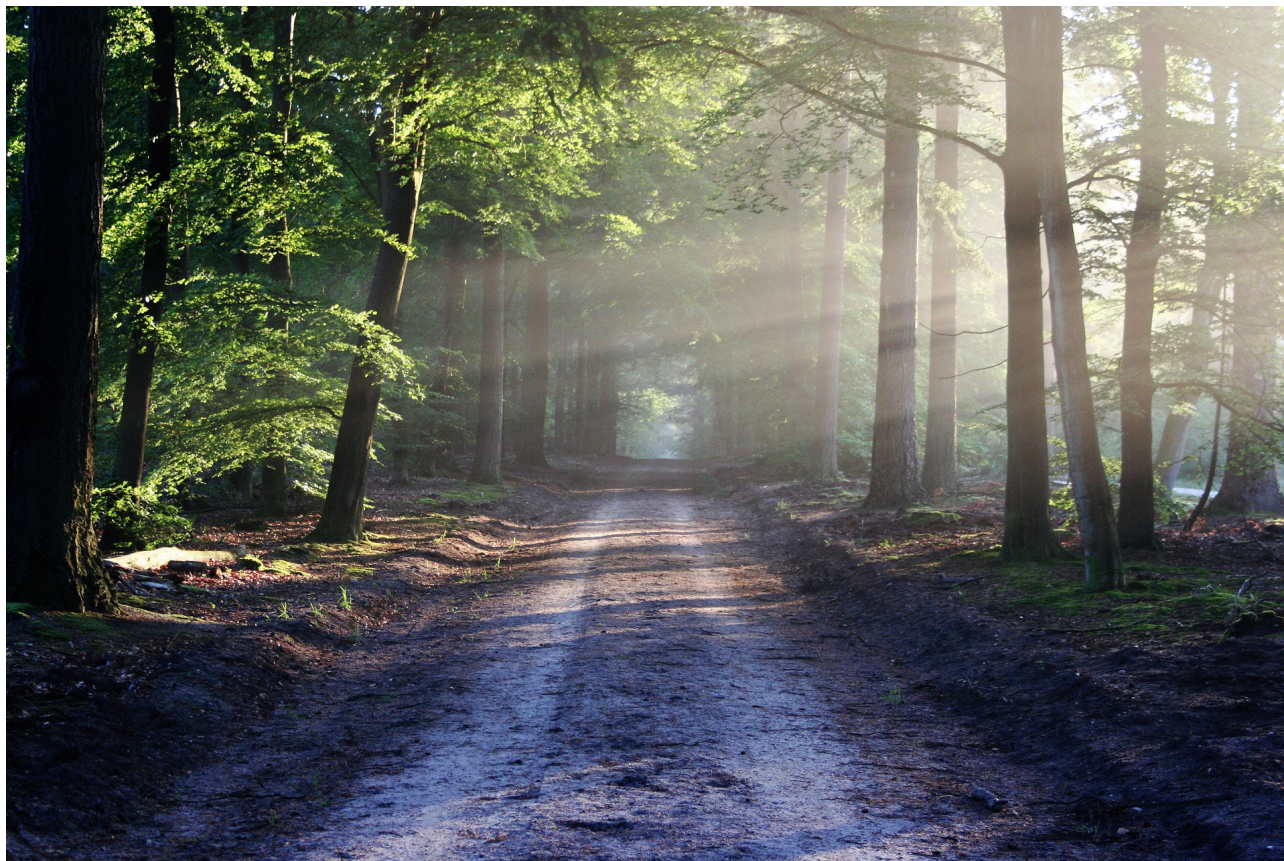
- a) **Ha van idő, érdemes megnézni:** David Attenborough: Egy élet a bolygónkon című filmjét (esetleg egy részletet)
- b) **Menjenek ki az iskolaudvarra a diákok,** járják körbe a területet és készítsenek egy olyan fotót, ami megragadja a természet szépségét számukra! Ez lehet egy falevél erezete, egy madártoll, bármi! Töltsék fel a teams felületére vagy egy általunk megadott helyre, és a következő órán nézzük meg együtt! (Akár meg is előzheti ez a feladat az órát és már kezdhethjük úgy az órát, hogy a Hogy vagy? kör után, megnézzük a diákok által beküldött képeket.)
- c) **Ez az óra akár a szabadban is megtartható,** ha az iskola környékén található egy park vagy valamilyen erdős rész. Akkor a végéről lemarad a videó.
- d) **Szabadban tartott óra esetén néhány ötlet:**
- Maradjon csendben a csoport és csak figyeljék a hangokat, csodálkozzanak rá a nap sugarának melegére, figyeljék, ahogy a szél „megsimogatja” őket! Pár perc után mondják el, hogy érezték magukat!
 - Ragadják meg a természet szépségét valamiben! Járjanak körbe és keressenek egy olyan termést, falevelet, virágot, bármit, ami tetszik nekik! Gyűjtsük össze a végén! Kinek mi tetszett? Miért? Akár egy közös alkotás is készülhet belőle.
 - Az érzéskártyák közül válasszák ki azt az érzést, amit a természet előhoz bennük, amit kint a szabadban átélnek!

<https://pixabay.com/hu/photos/vir%c3%a1gok-r%c3%a9t-napf%c3%a9ny-ny%c3%a1r-k%c3%b6nny%c5%b1-276014/>

<https://pixabay.com/hu/photos/fa-napnyugta-felh%c5%91k-%c3%a9g-sziluett-736885/>

<https://pixabay.com/hu/photos/sug%C3%A1r%C3%BAt-f%C3%A1k-p%C3%A1lya-napsugarak-erd%C5%91k-815297/>

<https://pixabay.com/hu/photos/hegyek-nap-felh%C5%91k-cs%C3%Bacs-190055/>

<https://pixabay.com/hu/photos/hajnal-%c3%a9szaki-f%c3%a9ny-aurora-borealis-1197753/>

<https://pixabay.com/hu/photos/m%c3%b3l%c3%b3-k%c3%b6d-t%c3%b3-dokk-fa-m%c3%b3l%c3%b3-tenger-407252>

<https://pixabay.com/hu/photos/zivatar-%c3%b3ce%c3%a1n-vill%c3%a1m-sz%c3%bcrk%c3%bclet-3440450/>

<https://pixabay.com/hu/photos/strand-szikla-%c3%b6b%c3%b6l-tenger-%c3%b3ce%c3%a1n-418742/>

<https://pixabay.com/hu/photos/vir%3%a1gmez%5%91-vir%3%a1gok-ter%3%bclet%3%a9n-f%3%a1k-250016/>

<https://pixabay.com/hu/photos/erd%5%91-p%3%a1lya-szikl%3%a1k-nyom-hegyi-erd%5%91-438432/>

<https://pixabay.com/hu/photos/niagara-v%c3%adzes%c3%a9s-v%c3%adzes%c3%a9s-v%c3%adzier%c5%91-v%c3%adz-218591/>

<https://pixabay.com/hu/photos/antilop-kanyon-homokk%c5%91-kanyon-r%c3%a9s-1128815/>

<https://pixabay.com/hu/photos/hegyek-v%c3%b6lgy-t%c3%a1jk%c3%a9p-139012/>

<https://pixabay.com/hu/photos/ciklon-vihar-hurrik%c3%a1n-felh%c5%91k-2102397/>

<https://pixabay.com/hu/photos/zivatar-vill%a1m-vihar-id%5%91j%a1r%a1s-4234254/>

<https://pixabay.com/hu/photos/%b3ce%a1n-vihar-hull%a1mok-felh%5%91s-7461792/>

<https://pixabay.com/hu/photos/tenger-hull%a1mok-napnyugta-v%adz-6651168/>

<https://pixabay.com/hu/photos/r%b3zsasz%adn-cseresznyevir%a1g-vir%a1gok-324175/>

<https://pixabay.com/hu/photos/hegyek-t%C3%B3-h%C3%A1z-tavi-h%C3%A1z-1587287/>

<https://pixabay.com/hu/photos/pitypang-magvak-harmat-445228/>

<https://pixabay.com/hu/photos/k%C3%B6rd-erd%C5%91-t%C5%B1level%C5%B1ek-f%C3%A1k-t%C5%B1level%C5%B1-1535201/>

<https://pixabay.com/hu/photos/mag%C3%A1nyos-fa-fa-t%C3%B6lgy-felh%C5%91k-t%C3%A1jk%C3%A9p-1934897/>

